

2019 YILI ÜRETİMDEN SATIŞLARINA GÖRE 100 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU DEĞERLENDİRMESİ

Ender YORGANCILAR
Yönetim Kurulu Başkanı

24 Haziran 2020

- Küreselleşme sürecinin ABD nedeniyle tersine dönmeye, **ticaret savaşlarının** belirginleşmeye başladığı bir yıl oldu.
- Yatırım ve üretim kartlarının yeniden dağıtıldığı, **küresel ticaret artışının yavaşladığı** bir dönemdi.
- Spekülatif sermaye (**sıcak para**) **güvenli limanlara** çekildi.
- Dünya ekonomisi dalgalı bir **okyanusta yönünü bulmaya çalışan bir gemiye** döndü. 2020 yılındaki salgın ise bu durumu daha da içinden çıkılmaz hale getirdi.
- Bu gelişmeler gerek ülke bazında, gerekse küresel boyutta sanayi sektöründe **üretimi zorlayıcı etkiye** neden oldu.
- **Küresel PMI 49,9'a, Euro Bölgesi PMI 47,4'e** geriledi. **Küresel ticaret 0,1 daraldı.**
- **AB, ABD ve Rusya başta olmak üzere** en önemli politik ve ticari partnerlerimizle ikili ilişkilerimizde zorlu bir yıl oldu.

- 2019 yılının ilk yarısında, yerel seçimlerin etkisiyle, **kamu tüketimi, yılın ikinci yarısında ise özel tüketime dayalı büyüme** ön plana çıktı.
- **Yatırımlar**, negatif yönlü yüzde 12,4 ile 2008-2009 yıllarının ardından **ikinci kez iki yıl arka arkaya geriledi**. Firmalar, yatırıma değil anı kurtarmaya odaklandılar.
- **Konkordato haberlerinin** art arda gelmesi durumun ciddiyetini ortaya koydu.
- Kur artışlarının etkisiyle net dış ticaret büyümeye az da olsa pozitif katkı yaptı. Bu nedenle **ihracat yapan firmalar, bu yıl kısmen daha az zarar gördü**.
- Finansman maliyetleri başta olmak üzere **artan maliyetlerle birlikte üretimin ve ihracatın artışı da sınırlı kaldı**.
- **%0,1 büyüyen imalat sanayi, yılı daralarak kapatan sanayi üretim endeksi, eşik değerinin altında son yılların en düşük seviyesi olan 47,5 ortalamasında kalan bir PMI** veri seti izledik.
- **%18 artan dolar kuru, %14'e ulaşan işsizlik oranı, %12 enflasyon ve %20'leri aşan ticari kredi faizleri** gördük.
- 2019 yılı gerek küresel gerekse ulusal-makro koşullar açısından **reel sektörü oldukça zorladı. Bu da 100 büyük sanayi kuruluşumuzun genel performansında görülmektedir**.

2019 YILINDA MAKRO EKONOMİK ORTAM

GÖSTERGELERLE TÜRKİYE	2016	2017	2018	2019
Büyüme Oranı (%)	3,2	7,4	2,8	0,9
İmalat Sanayi Büyüme Oranı (%)	3,8	9,1	1,1	0,1
Sanayi Üretim Endeksi (Yıllık % Değişim)	3,4	9,0	1,3	-0,5
İhracat (Bir Önceki Yıla Göre % Değişim)	-0,9	10,1	7,0	2,1
İthalat (Bir Önceki Yıla Göre % Değişim)	-4,2	17,7	-4,6	-9,1
PMI verisi	48,8	52,8	48,0	47,5
İmalat Sanayide Teşvikli Yatırımlar - Milyon TL (Toplam İçindeki Payı %)	26.234 (29,1)	42.061 (%23,2)	64.285 (%40,9)	77.674 (%51,7)
TÜFE enflasyonu (%)	8,53	11,92	20,30	11,84
Kapasite Kullanım Oranı (%)	77,4	78,9	76,8	75,9
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	12.288	12.686	18.737	21.135
Özel Sektörün Dış Borcu (Milyar \$)	284	317	298	304
İşsizlik Oranı (%)	10,9	10,9	11,0	13,7
1 Yıla Kadar Vadeli TRY Üzerinden Açılan Mevduat Faizi (%)	11,02	12,23	16,15	17,48
Ticari Kredi Faizi (%)	15,2	16,0	24,1	21,4
Dolar Kuru Artış Oranı (%)	11	21	32	18
Dünya Mal Ticareti Hacmi (%)	1,8	4,7	4,4	-0,1

100 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU anket çalışmamıza **38** yıldır aralıksız devam etmekteyiz.

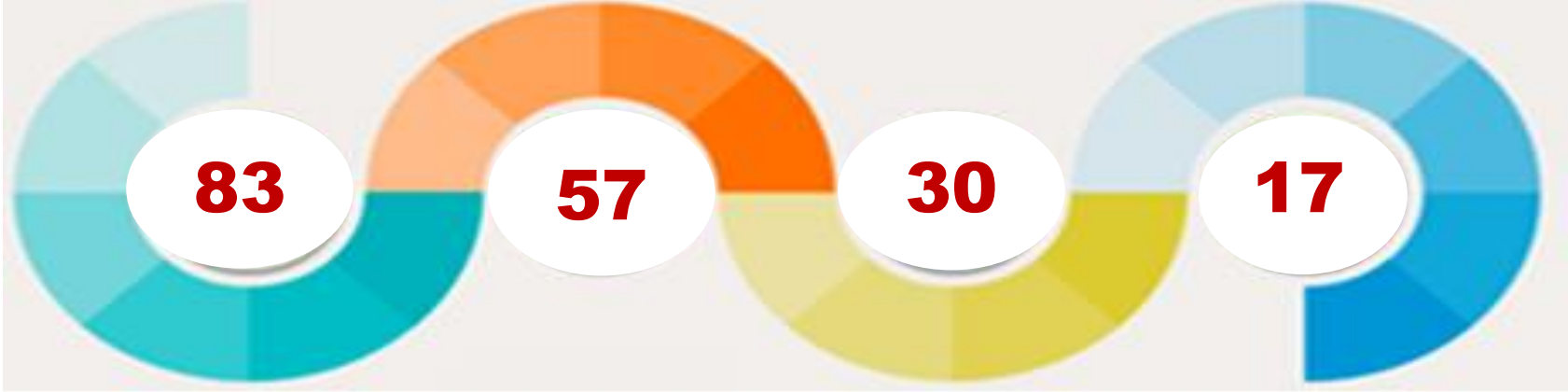

Geçen sene yöntem değişikliğine giderek;

- Üretimi ve merkezi İzmir'de olan firmaların Türkiye genelindeki üretim rakamları değerlendirmeye alındı.
- Üretimi İzmir dışında olan üyelerimiz çalışmaya dahil edilmedi.
- İzmir'de üretimi olup, merkezi farklı şehirlerde olan firmaların sadece İzmir rakamları alındı.

FİRMALARIN ÜRETİM YERLERİ

**Kar
Bildiren
Firma
Sayısı**

**Ar-Ge
Yapan
Firma
Sayısı**

**Yabancı
Sermayeli
Firma
Sayısı**

**Zarar
Bildiren
Firma
Sayısı**

100 BÜYÜK FİRMANIN SEKTÖRLER İTİBARIYLA ÜRETİMDEN SATIŞLARI

Sektör	Firma Sayısı	Üretimden Satışlar (TL)	Toplam İçindeki Pay (%)
KİMYA VE KİMYASAL ÜRÜNLER SANAYİ	20	49.460.938.702	48,2
GIDA SANAYİ	24	20.483.842.645	20,0
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	15	10.990.267.608	10,7
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	10	8.397.198.977	8,2
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	8	4.916.234.343	4,8
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	7	3.449.123.965	3,4
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	7	1.987.320.799	1,9
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	4	1.051.235.465	1,0
MAKİNA SANAYİ	2	727.764.206	0,7
İNŞAAT SANAYİ	1	641.985.266	0,6
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	2	474.657.465	0,5

} %78,9

100 büyük firmanın üretimden satışlar rakamının %78.9'u, kimya, gıda ve demir-çelik-metal-döküm sanayide yoğunlaşmıştır.

ÜRETİMDEN SATIŞLAR YILLIK KARŞILAŞTIRMA

Sektör	2018 TAKVİM YILI			2019 TAKVİM YILI			Üretimden Satışlar (TL) 2019/2020 Değişim (%)
	Firma Sayısı	Üretimden Satışlar (TL)	Toplam İçindeki Pay (%)	Firma Sayısı	Üretimden Satışlar (TL)	Toplam İçindeki Pay (%)	
KİMYA VE KİMYASAL ÜRÜNLER SANAYİ	19	43.232.701.594	45,9	20	49.460.938.702	48,2	14,4
GIDA SANAYİ	24	18.933.231.369	20,1	24	20.483.842.645	20	8,2
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	16	12.975.908.892	13,8	15	10.990.267.608	10,7	-15,3
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	12	7.794.950.857	8,3	10	8.397.198.977	8,2	7,7
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	9	4.605.365.584	4,9	8	4.916.234.343	4,8	6,8
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	7	2.318.301.334	2,5	7	3.449.123.965	3,4	48,8
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	7	2.541.351.003	2,7	7	1.987.320.799	1,9	-21,8
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	1	278.383.846	0,3	4	1.051.235.465	1	277,6
MAKİNA SANAYİ	3	820.354.936	0,9	2	727.764.206	0,7	-11,3
İNŞAAT SANAYİ	-	-	-	1	641.985.266	0,6	-
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	1	172.556.042	0,2	2	474.657.465	0,5	175,1

100 BÜYÜK FİRMANIN SEKTÖRLER İTİBARIYLA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ İHRACAT

Sektör	İhracat (Dolar)	Toplam İçindeki Pay (%)
KİMYA VE KİMYASAL ÜRÜNLER SANAYİ	2.774.985.791	42,1
GIDA SANAYİ	976.284.807	14,8
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	931.945.453	14,2
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	767.144.190	11,7
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	608.901.268	9,2
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	238.713.266	3,6
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	137.791.945	2,1
MAKİNA SANAYİ	98.236.119	1,5
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	31.438.627	0,5
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	18.733.686	0,3
TOPLAM	6.584.175.152	100

%71,1

100 büyük firmanın ihracat rakamının %71.1'i, kimya, gıda ve demir-çelik-metal-döküm sanayi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Sektör	2018 TAKVİM YILI			2019 TAKVİM YILI			İhracat Değişim (%)
	Firma Sayısı	İhracat (Dolar)	Toplam İçindeki Pay (%)	Firma Sayısı	İhracat (Dolar)	Toplam İçindeki Pay (%)	
KİMYA VE KİMYASAL ÜRÜNLER SANAYİ	19	2.153.470.910	33,1	20	2.774.985.791	42,1	28,9
GIDA SANAYİ	24	1.087.523.600	16,7	24	976.284.807	14,8	-10,2
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	16	1.182.210.729	18,2	15	931.945.453	14,2	-21,2
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	12	770.106.627	11,8	10	767.144.190	11,7	-0,4
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	9	835.287.028	12,9	8	608.901.268	9,2	-27,1
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	6	211.936.390	3,3	7	238.713.266	3,6	12,6
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	7	123.599.354	1,9	7	137.791.945	2,1	11,5
MAKİNA SANAYİ	3	118.571.950	1,8	2	98.236.119	1,5	-17,2
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	1	5.531.788	0,1	4	31.438.627	0,5	468,3
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	1	11.330.914	0,2	2	18.733.686	0,3	65,3

ÜRETİMDEN SATIŞLARINA GÖRE İLK 10 ÜYEMİZ (MİLYON TL)

1	TÜPRAŞ-İzmir Rafineri Müd. (Kons.)	29.710
2	PETKİM A.Ş.	9.223
3	↑ PHILSA PHILIP MORRIS	3.427
4	↑ BMC OTOMOTİV	XX
5	↓ İZMİR DEMİR ÇELİK	3.307
6	JTI TÜTÜN	2.540
7	↑ ABALIOĞLU YEM-SOYA (Kons.)	1.824
8	↑ PINAR SÜT	1.683
9	↑ ABALIOĞLU YAĞ SANAYİ	1.681
10	↓ KOCAER HADDECİLİK	1.654

İlk 10 firma, 100 büyük firmanın üretimden satışlarının %57'sini gerçekleştirmektedir.

100 BÜYÜK FİRMANIN SATIŞ PERFORMANSI (Milyon TL)

ÜRETİMDEN SATIŞLAR

NET SATIŞLAR

Bir önceki yıla göre 100 Büyük Firma'nın

- Üretimden Satışları **%8,8**
- Net Satışları **%4,9** artarken,
- Diğer Satışları **-%26** azaldı.
- Üretim, net satışlar içindeki payı, **%92** olarak gerçekleşmiştir.

Enflasyonun altında bir artış

100 BÜYÜK FİRMANIN DIŞ TİCARET PERFORMANSI

(Milyon \$)

İHRACAT

%1,3

İTHALAT

-%17,7

NET İTHALATÇI

-%40

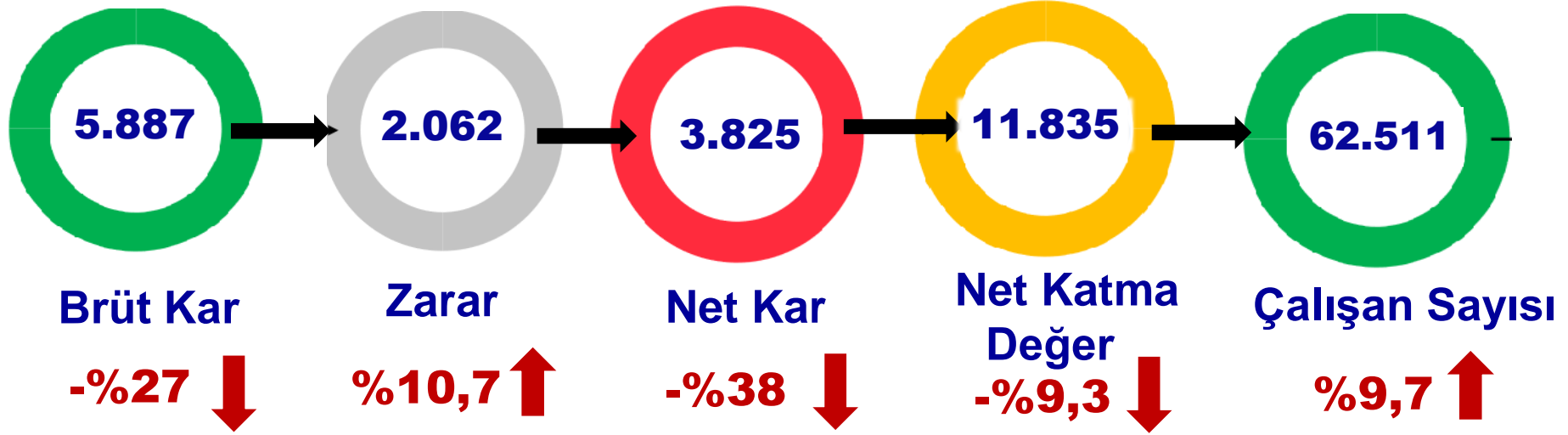

100 büyük firma ihracatının üretimden **satışlar içindeki payı %36,7** olup,

Net ithalatçı görünümünü korumaktadır. Geçen yıla göre dış ticaret açığı, ithalattaki azalıştan kaynaklı olarak **%40** geriledi.

Covid-19 sürecinde de çok iyi anlaşıldığı üzere; sektörlerin ihtiyaç duyduğu ürünlerin ülkemizde üretilmesini sağlayarak, yerlileşmek ve katma değeri artırmak zorundayız.

100 BÜYÜK FİRMADA KARLILIK VE İSTİHDAM (Milyon TL)

Net karın ve yaratılan katma değer azaldığı, zararın arttığı bir dönemde istihdamdaki artış, genelden ziyade bir firmamızdaki münferit artıştan kaynaklıdır.

2019 EBSO 100

100 büyük firmanın %57'si

Ar-Ge gideri bildirdi.

2018 İSO 500

500 büyük firmanın %55,2'si

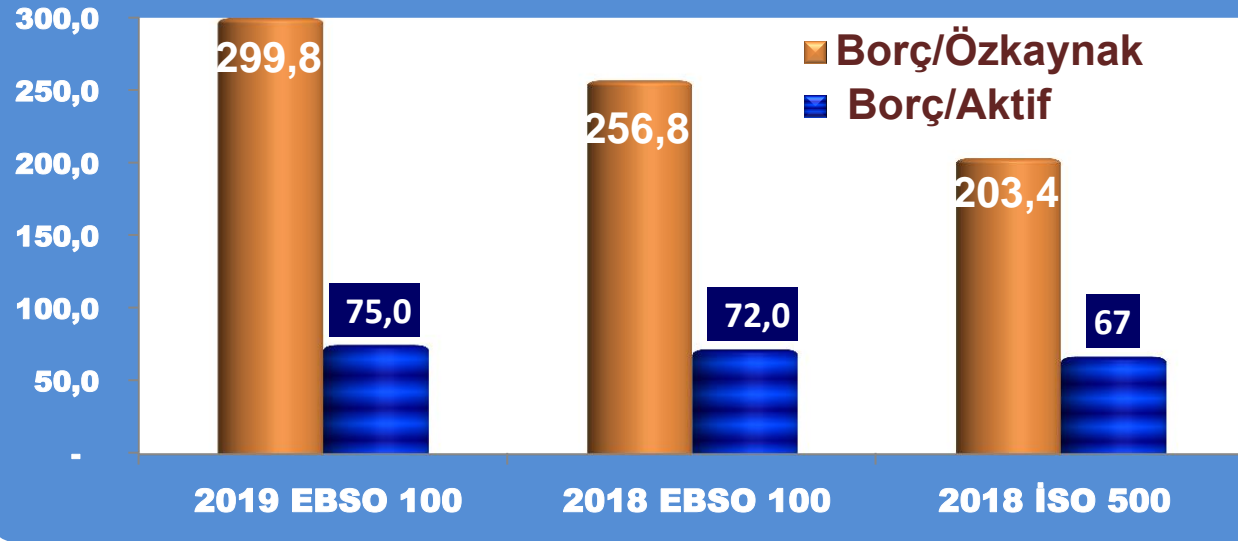
Üreten, katma değer sağlayan, istihdam yaratan en büyük firmalarımızın **Ar-Ge gideri %23,4** oranında artarak 390 Milyon TL olsa da, satışları içindeki ar-ge harcamaları, yükselen ivmesi ile umut verse de binde **5'in altında**.

Türkiye'nin **GSYİH'sı** içinde **Ar-Ge harcamalarının payı sadece %1,03**.

Hedeflerimize, çağın gerektirdiği inovasyon rekabetine nasıl uyum sağlayacağız?

100 BÜYÜK FİRMANIN BORÇLULUK PERFORMANSI (%)

Borç/özkaynak oranı, firmaların finansman ihtiyacını özkaynaklarıyla mı yoksa borç yoluyla mı giderdiğini anlamamızı sağlıyor.

Toplam borçların özkaynaklar büyüklüğünün 3 katına ulaşması, bugün tüm dünyanın sorunu olan borçlanma riskini, firmalarımızın da nasıl taşıdığını çarpıcı biçimde göstermektedir.

EBSO 100 Büyük Firma'da oran %299,8 olup, geçen sene ISO 500'de **%203**'tür. Yavaş büyüme, artan kur ve maliyetler ile azalan karlılık, artışı tetiklemektedir.

Firmalarımızın **borç/aktif oranının %75'e yükselmesi**, yatırımlarının finansmanında kullanılan borcu yansıması açısından önemlidir. %50'den yüksek olması işletmenin riskli finanse edildiğinin işaretidir.

EBSO 100

İSO 500

2019   **%25**

2018   **%28**

%33

Özkaynak/Aktif oranı, firmaların faaliyetlerini özkaynaklarıyla mı finanse ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

Oranın yüksek olması mali sağlamlığın göstergesidir. %30'dan düşükse şirket yüksek borç oranına sahip demektir ve risk altındadır.

EBSO 100 Büyük Firma'da oran %25'e gerilerken, geçen sene İSO 500'de **%33**'tür. Artan kurlar, azalan karlılık mali açıdan kırılganlığı artırırken, yükselişi beslemektedir.

KISA VADELİ BORÇLARIN TOPLAM BORÇLAR İÇİNDEKİ PAYI (%)

100 BÜYÜK FİRMA;
İşletme sermayesi
ihtiyaçlarını ve bozulan
nakit dengesini kısa
vadeli borçlar yolu ile
gidermeyi tercih
etmektedir. Bu da
ekonomideki gelişmeler
doğrultusunda oranı her
yıl arttırmaktadır.
Firmalarımız borçkolik
hale gelmiştir. Bu finansal
yapı ile küresel rekabet
zordur.

**DÜNYA
ORTALAMASI
%25-30**

**2019 EBSO 100
%62,3**

**2018 İSO 500
%62**

**2018 EBSO 100
%57,4**

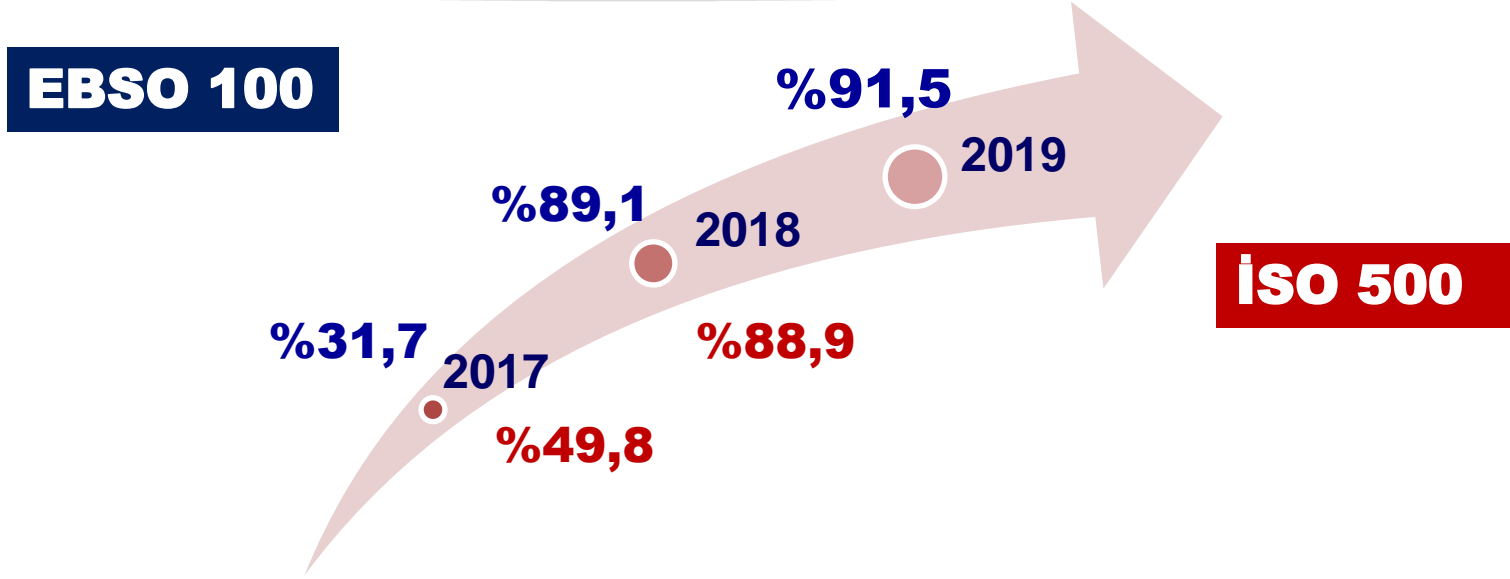
Karlılık oranları,
işletme kaynaklarının
ne ölçüde etkin
kullanıldığını gösterir.

**Çarklar kar için
dönemiyor!**

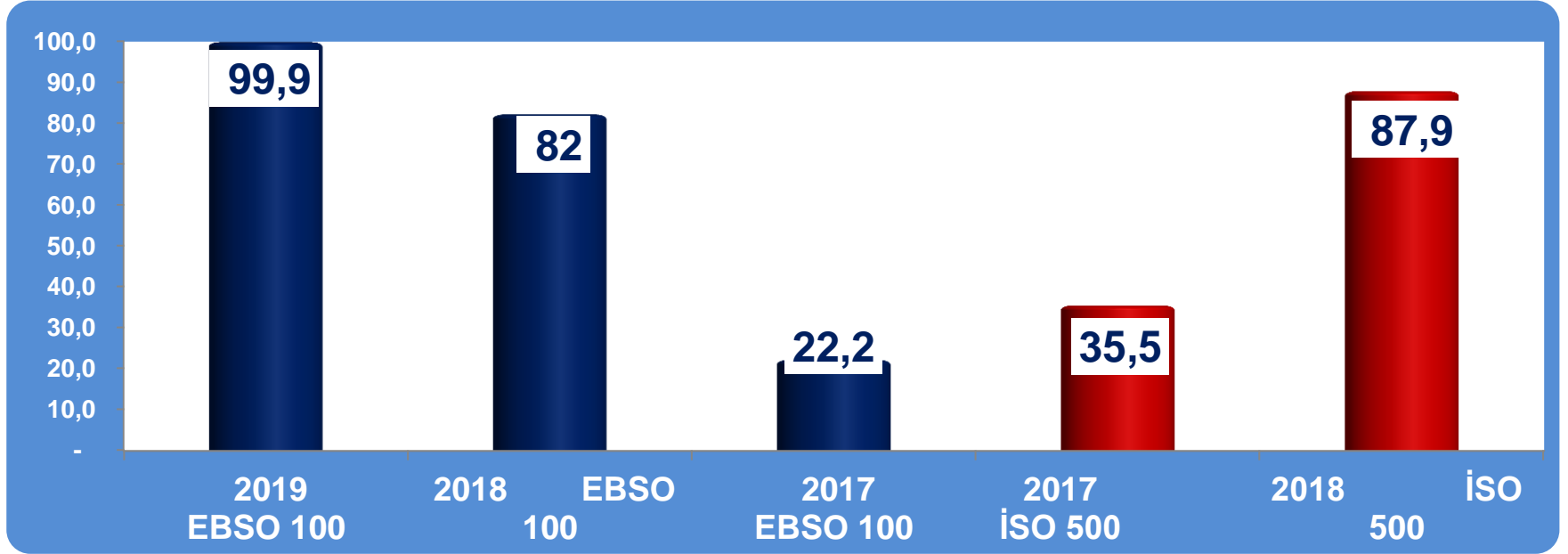
- Artan kur
- Artan maliyetler
- Finansal dalgalanmalar
- Yetersiz büyüme

FİNANSMAN GİDERLERİNİN FAALİYET KARI İÇİNDEKİ PAYI (%)

Faiz giderinin %21, dolar kurunun %18 ve borçlarının %19 arttığı bir ortamda, firmaların finansman giderlerinde son 2 yılda çok ciddi bir artış gözlenmektedir.

2019 yılında finansman giderinin faaliyet karı içindeki oranı %91,5'tur. Neredeyse karın tamamı, finansman giderleri için kullanılmıştır. Bu durum sürdürülebilir değildir. Firmalarımız adeta faize çalışmıştır.

%99,9'luk oran bize diyor ki; elde edilen net kar, 2019 yılında %38 oranında azalsa da; sanayici ürettiği, ihracat yaptığı ve istihdam sağladığı için değil, üretim faaliyeti dışı gelirleri sayesinde ayakta kalabilmiştir. Bu da sürdürülebilir bir durum değildir.

İhracat/Üretim

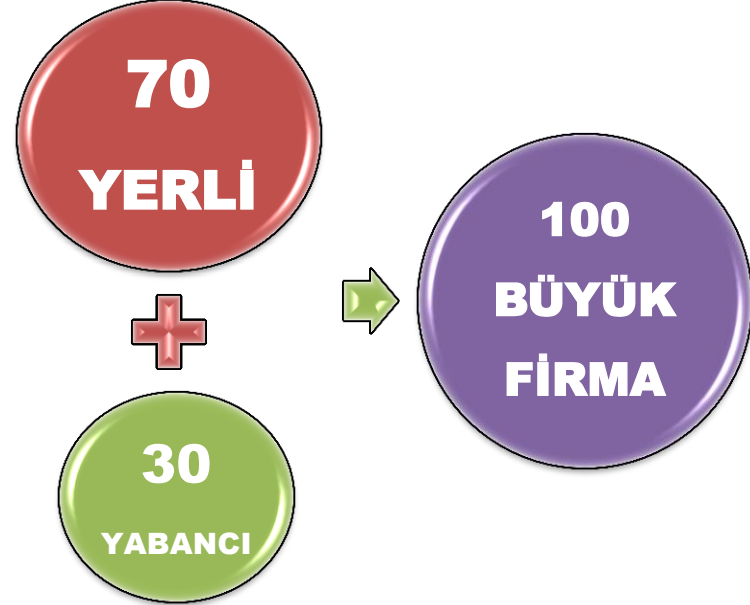
%36,6

Borç/Özkaynak

%336

%37,8

%262

%100 yerli firmalarımızın; ürettiklerini ihraç etme noktasında yabancı sermaye ile aynı seviyelerde iken, **mali yapısı açısından daha kırılgan** olduklarını görmekteyiz. Dolayısıyla, hem makro koşullar hem de zayıf finansal yapıları firmalarımızı olumsuz etkilemektedir.

Pandemi Süreci

**Derinleşen
Ticaret Savaşları
ve içe kapanma**

**Ekonomide kredi ve iç talep
referanslı büyüme adımları**

**Jeopolitik Riskler
(Suriye, Libya, Mısır, Rusya)**

**Küresel Tedarik Zincirinde
kaymalar**

Dış Politika/ilişkilerde gelişmeler

JEOPOLİTİK RİSKLER

1. Suriye ve mülteciler
2. Doğu Akdeniz'de enerji gerilimi
3. İran-ABD gerilimi
4. Libya iç savaşı

EKONOMİK RİSKLER

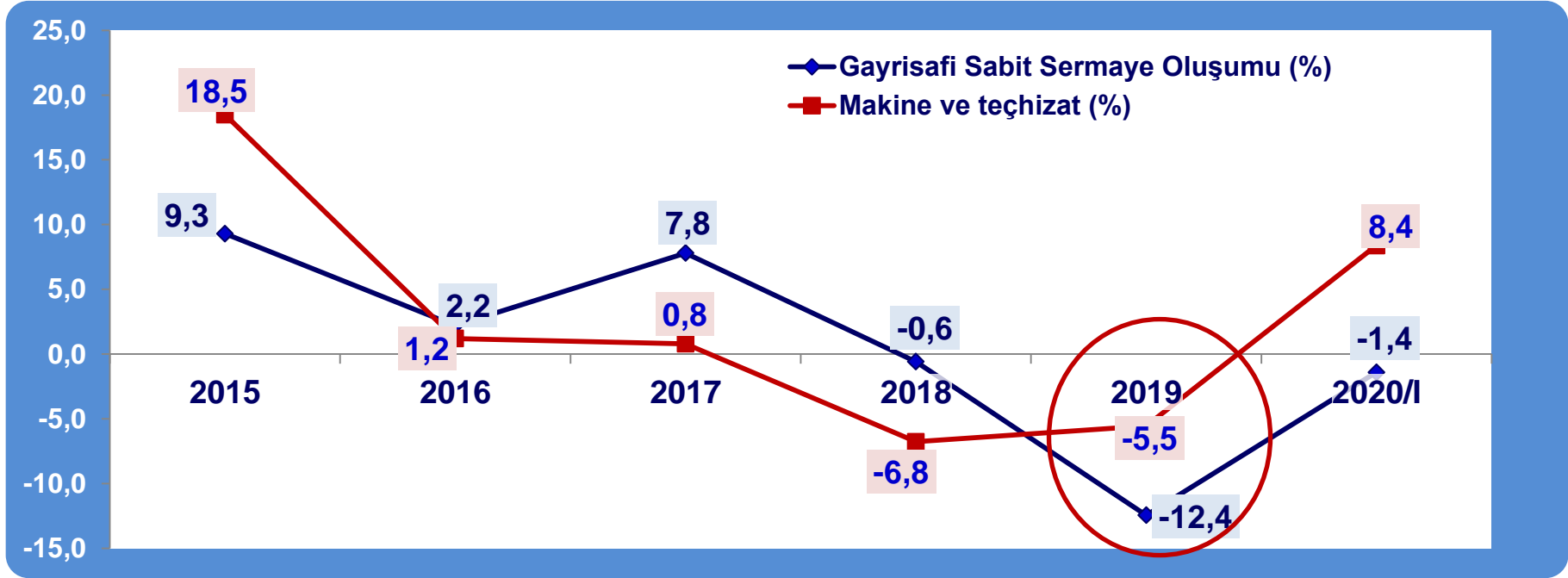
1. AB ve küresel ekonomide beklenen daralma
2. İç talepte canlanmanın durması
3. Reel sektör krizinde derinleşme
4. ABD ve AB yaptırım riski
5. Jeopolitik risklerin etkisi ile Döviz, altın ve petrolde artış eğilimi
6. Dış politikada yaşanan her krizin ekonomiye olumsuz dönüşü
7. Brexit sonrası ihracatın olumsuz etkilenmesi
8. Bütçe açığı ve yüksek borçluluk

TOPLUMSAL RİSKLER

1. İşsizlikte artışın devam etmesi
2. Toplumsal şiddet ve umutsuzluk hali

Öngördüğümüz 2020 yılı riskleri, Covid-19 sonrası ikinci plana düşse de, yılın ikinci yarısında yüzleşeceğimiz riskler olmaya devam ediyor.

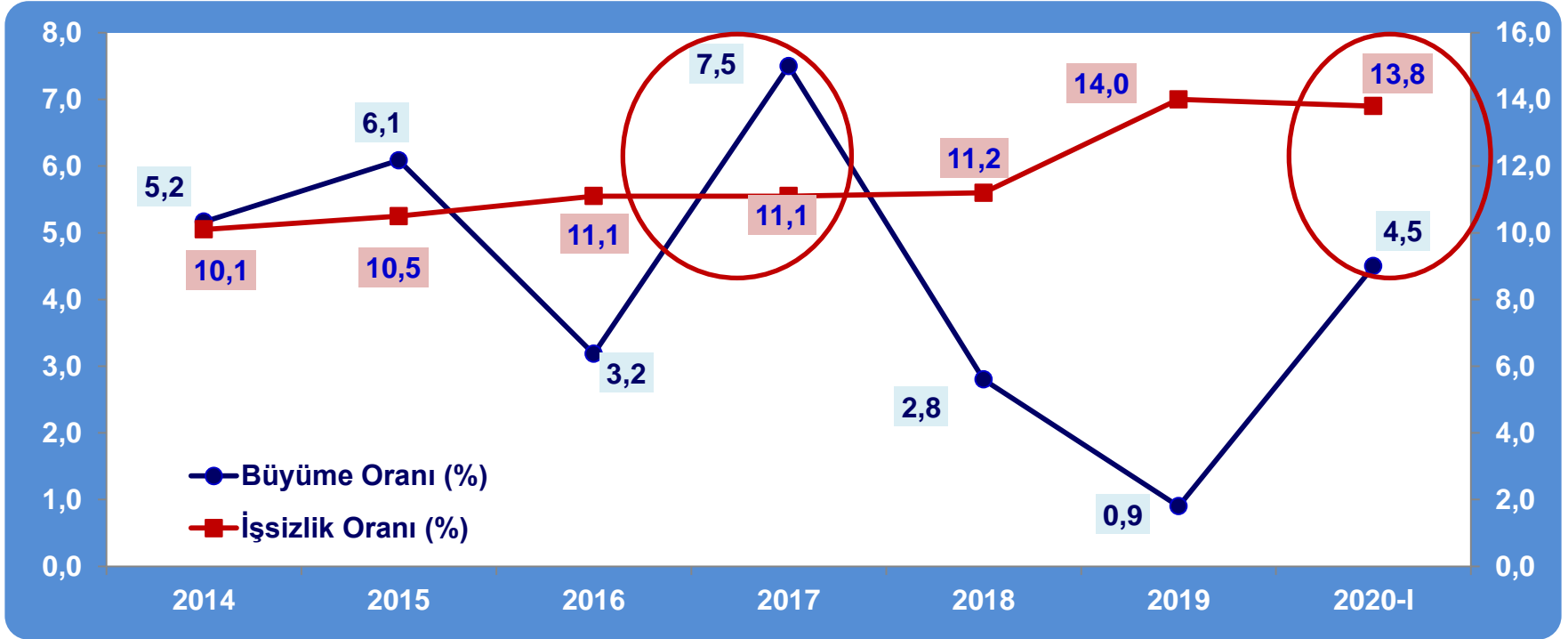
İVME KAYBEDEN YATIRIMLARDA BÜYÜME ORANI (%)

Kaynak: TÜİK

Yatırımların performansı açısından **son yılların en kötü verisi 2019 yılında** kaydedildi. Sanayicinin içinde bulunduğu ortamın yatırım için cazip olmadığı, önceliğin farklı konular olduğu gözlenmektedir.

İSTİHDAM YARATMAYAN BÜYÜME

Kaynak: TÜİK

%7,5 oranında büyüdüğümüzde dahi, işsizlik oranı %11'lerde. İstihdam yaratmayan bir büyüme modeli ile yola devam etmemiz mümkün değildir.

PEKİ NE YAPMALIYIZ?

1. Covid-19 ile tüm süreçlerin ve beklentilerin alt üst olduğu bir ortamda, **yeni bir ekonomik programın ve yeni bir heyecanın** oluşturulması,
2. Bankalar, firmalar ve halkın borçluluğunu azaltmaya yönelik bütünsel bir program hazırlanması, **borçların ötelenmesi değil azaltılmasının hedeflenmesi**, nakit ihtiyacının giderilmesi için uzun **vadeli kredilendirmeye gidilmesi**, **sektörel bazda ihtiyaca yönelik paketler** hazırlanması,
3. Tedarik zincirlerindeki kırılmalar dikkate alınarak, **yabancı sermayeli doğrudan yatırımlar** için **yatırım ortamının iyileştirilmesi** ve katma değer yaratanlara özel teşvikler sunulması,
4. İlk aşaması iyi yönetilen **pandemi sürecinin devamında gevşemeye izin verilmemesi**,
5. **İhracat seferberliği** başlatılarak, kapsamlı destekler açıklanması, yeni pazarlar için rehberlik yapılması ve **komşudan tedarik ve yakın pazarların önceliklendirilmesi**,
6. Yeni döneme hazırlık için **KOBİ'lerin dijitalleşmesi yönündeki teşviklerin çeşitlendirilmesi**,
7. İstihdam yaratan büyüme için yerli üretim hamlesi kapsamında; **sanayi ve tarım yatırımları seferberliğine odaklanması**,
8. Ekonomik ve toplumsal risk barındıran **işsizliği önlemek için**; **mevcutlara 1 yıl SGK primi muafiyeti**, **yeni işe alınanlara da gelir vergisi muafiyeti sağlanması**,
9. Firmaların **devletten hak edilmiş tüm alacaklarının**; nakit, tahvil, bono gibi yöntemlerden biri ile ödenmesi,
10. Üreticilerin, **enerji fatura bedellerinin 2020 yılı için indirilmesi**,
11. **Ülkenin gücü üretimden, üretim yatırımdan ve yatırım uygun makro ortamdan beslenir**. Bu ortamın cazip hale getirilmesi faydalı olacaktır.

SAĞLIKLI GÜNLER

MASKE
Kendin için
Çevren için

